

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ДЕОНТОЛОГІЯ”
(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено викладачем кафедри медичної психології та психокорекції
Л. Г. Тарасенко

Затверджено на засіданні кафедри медичної психології та психокорекції
(протокол № 7 від 01.04.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Тарасенко Л. Г. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Деонтологія” (для бакалаврів). – К.: ДП «Вид-дім «Персонал», 2009. – 26 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, загальні положення, організацію та форми самостійного роботи студентів, завдання для самостійної роботи, питання для самоконтролю, тестові завдання, список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009

© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Завдання курсу “Деонтологія” — дати студентам достатній обсяг знань із професійної етики медиків та медичних психологів, яка є підґрунтям усіх інших програмних дисциплін фахівців у галузі охорони здоров'я.

Деонтологічний підхід прилучає до гуманного наукового мислення, збуджує інтерес до предмета, до своєї діяльності, сприяє розвитку самостійності, допомагає ширше запроваджувати випереджаюче проблемне навчання, налагоджувати внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки.

Деонтологічні знання формують перш за все особистість у людині, прищеплюють інтерес до найвищих життєвих цінностей, розвивають моральну самосвідомість.

Особливо велике значення деонтології як науки про професійний обов'язок та етику в тих галузях діяльності, яким притаманні складні людські взаємовпливи та відповідальні взаємодії: медицині, психотерапії, педагогіці, юриспруденції та іншим.

Поява моралі, соціально-еволюційного механізму — найважливіший етап антропогенезу. Мораль детермінує прогрес. Необхідно, щоб мораль стала ядром екологічної етики, що забороняє знищення природи, що зберігає біосферу — наше навколишнє середовище. Моральність — основа здоров'я та довгочасного щастя!

Програму складено згідно з кваліфікаційною характеристикою підготовки бакалаврів.

Мета:

1. Вироблення в студентів, майбутніх фахівців у галузі медичної психології, розуміння етики як інструменту самоаналізу і систематичного осмислення професійних дій, передумов і наслідків, особливо тоді, коли ці професійні дії стосуються людей, які беруть у них участь.
2. Усвідомлення універсальності етичних принципів, щоб їх виконувати не умовно, а свідомо, підкріплюючи аргументами.
3. Формування і розвиток у майбутніх медичних психологів здатності вникати в спеціальні етичні питання у визначених сферах діяльності.

Завдання:

1. Сприяння етичному осмисленню майбутньої практичної діяльності.
2. Здійснення етичної орієнтації під час практичної діяльності.
3. Сприяння набуттю етичної компетенції.
4. Ознайомлення студентів із правовими аспектами медичної етики.
5. Сприяння в набутті правової компетентності в галузі професійної етики.
6. Вироблення умінь проводити оцінку етичних стандартів.
7. Вироблення уміння використовувати інструменти етичного аналізу.
8. Вивчення особливостей етичного аналізу в конфліктних сферах клінічної психології (дослідження, діагностика, консультування, терапія).
9. Дати студентам поняття про закономірності вербальної і невербальної комунікації, комунікативної компетентності, про необхідність і способи встановлення з клієнтами довірливих і конструктивних відносин.
10. Ознайомлення студентів з деонтологічними особливостями і навичками роботи з різним контингентом клієнтів.

Медична етика і деонтологія найтіснішим чином пов'язані з усіма медичними дисциплінами, включаючи діагностичні, терапевтичні і науково-дослідні напрями; з біологічними науками про людину, особливо з нейронауками, медичною психологією, психологічними науками інших напрямів; з майстерністю застосування його в терапевтичних практиках. Етика і деонтологія споконвічно пов'язані з філософськими дисциплінами, з методологією пізнання в цілому, коли це стосується вивчення природи людини і середовища, що її оточує, а також з питаннями, що стосуються застосування здобутих знань у практичній діяльності.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Етика — наука про мораль: її природу, сутність, специфіку, роль і місце в розвитку людини. Вона вивчає особливу сферу людської діяльності, її закономірності та прояви в історичній практиці людей, у моральних поглядах, у структурі моральної свідомості. Етика не створює моралі. Остання виникає й розвивається у співжитті людей

як спосіб міжлюдських відносин. Особливість цих (моральних) відносин полягає в тому, що в них суспільна сутність людини виражена в потребі співпричетності з іншим, суспільством, реалізується безпосередньо у ставленні до іншого як до людини, визначає мету моральних відносин і відповідні їй засоби досягнення.

Тому з часів Арістотеля моральні відносини виокремлюються в їхній своєрідності як міжлюдські, визначаються як відносини безпосередньо між людьми на відміну від виробничих, правових, в яких ставлення до іншої людини, суспільства опосередковане виробництвом продукту, законом тощо. Духовний характер моральної діяльності розкривається і в її продукті — моральних цінностях, які не мають речового вираження й не піддаються моделюванню, змінам (подібно до правових законів) ззовні.

Моральні цінності охоплюють внутрішній світ людини, виражений у суспільному житті, визначаються як неписані закони, виникають безпосередньо в моральній діяльності людей як її продукт — справжня спільність — людяність. Спадкоємно розвиваючись, моральні цінності становлять основу моральної діяльності в її загальнолюдському змісті. Таким чином, у моральних цінностях виражена специфіка моральної діяльності, її смисл для людського розвитку, всеісторичний характер моралі. Все це свідчить, що мораль є родовою діяльністю людини, внутрішньо властивою процесові еволюційного розвитку людства. Сьогодні роль моралі дедалі більше осмислюється людьми й закріплюється в розумінні її доленосного значення. Водночас історично конкретні етапи розвитку моральної діяльності суттєво розрізняються між собою. Залежно від соціально-історичних умов змінюються і зміст моральної свідомості, функціонування вироблених людством моральних цінностей.

Пояснюючи ці особливості в розвитку моральності тим, що в ній реалізуються істинно суспільні відносини, а їх розвиток не збігається з соціальним прогресом, учені вбачають у суперечливому характері розвитку моральності підстави для вивчення історично змінюваних етичних теорій, етики як науки в цілому. Етика визначається як наука, в якій осмислюються, узагальнюються, систематизуються історичні форми моральності, формуються етичні доктрини, теорії, що пояснюють природу, функції моральності, закономірності її розвитку. Отже, етика стосується до складного світу людини, її родової суспільної

сутності, яка реалізується в моральній діяльності живих, конкретних, цілісних індивідів.

Справедливо зазначає А. Савицька: “Про незнання лікарем моральних принципів не може бути мови. Недотримання їх не можна розцінити як помилку – це перша ознака професійної непридатності”.

Складовою частиною медичної етики є медична деонтологія, тобто наука про належне виконання професійних обов'язків медичними працівниками. Родоначальник медичної деонтології Н. Петров під медичною деонтологією розумів теорію правильного поєднання організаційних заходів, наукових знань і технічних прийомів з турботливим, милосердним ставленням до хворого для успіху його лікування. Ця теорія була закріплена ще у клятві Гіппократа, у якій, зазначено: “Чисто і непорочно буду я проводити своє життя і своє ремесло... В який би дім я не увійшов, я зайду туди для користі хворого, будучи далеким від будь-якого умисного, неправедного і згубного...”.

Треба відзначити, що деонтологічні принципи поширюються не лише на відносини лікар – хворий, а й, що не менш важливо, на відносини лікар – родичі хворого, лікар – колеги, лікар – суспільство. Поєднання мудрості і розуміння у відносинах з родичами, повага, відсутність нездорової конкуренції, взаємна підтримка і допомога, непримиренність з круговою порукою у відносинах з колегами, дотримання принципів моралі і належне виконання професійних обов'язків сприятимуть гуманізації медицини, вивіщенню авторитету лікарів і максимальному зменшенню небезпечних наслідків неповноцінної медичної роботи.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів з дисципліни “Деонтологія” потребує наявності серйозної та стійкої мотивації, яка визначається необхідністю ефективної професійної діяльності.

Активізація самостійної роботи студентами може бути забезпечена такими факторами:

- участю у творчій діяльності;
- використанням у навчальному процесі активних методів навчання;

- мотивуючими факторами контролю знань (рейтингова та накопичувальна системи оцінювання знань);
- необхідністю обов'язкового виконання індивідуальних завдань;
- розширенням обсягу знань з дисципліни у зв'язку із опрацюванням додаткової літератури.

Основне завдання організації самостійної роботи студентів з дисципліни “Деонтологія” – навчити студентів користуватися не тільки навчальним матеріалом, але і науковою інформацією, формувати вміння та навички постійного підвищення кваліфікації.

При вивченні дисципліни “Деонтологія” необхідність організації самостійної роботи полягає у єдності таких її взаємопов'язаних форм:

- аудиторної роботи;
- позааудиторної пошуково-аналітичної роботи;
- творчої наукової роботи.

Аудиторна самостійна робота реалізується в процесі лекційних, практичних і семінарських занять.

Так, під час практичного заняття студенти детально аналізують психологічні компоненти процесу управління залежно від фази управлінського циклу, основні завдання, які постають перед менеджером, який працює з персоналом, в процесі спілкування і вирішення питань з представниками позавідомчих структур; закріплюють теоретичні положення дисципліни, набувають умінь і навичок індивідуального виконання відповідно до сформульованих завдань.

У процесі практичних занять відбувається перевірка засвоєння знань шляхом застосування таких форм аудиторної діяльності, як опитування, аналіз типових помилок, дискусії та семінарів, рефлексійного аналізу розуміння матеріалу тощо. Підготовка до таких занять потребує ґрунтовної теоретичної і практичної самостійної роботи студентів.

При проведенні семінарів обговорюються попередньо визначені питання, за ними студенти готують тези виступів, реферати, де можна визначити:

- уміння студентів аналізувати навчальний матеріал;
- здатність формулювати та відстоювати свою позицію;
- активність;
- здатність науково мислити;

- навички самостійної роботи з літературою, першоджерелами з дисципліни та методикою їх опрацювання;
- якість написання рефератів тощо.

Дискусії дозволяють виявити індивідуальні особливості розуміння обговорюваного питання, навчитись у творчій суперечці визначати істину, встановлювати особисту і спільну точки зору з обговорюваної проблеми. В процесі дискусії студенти збагачують зміст вже відомого матеріалу, впорядковують і закріплюють його.

Форми проведення семінарів і дискусій можуть бути різними. З дисципліни “Деонтологія” застосовують такі форми:

- запитання і відповіді з коментарями;
- розгорнуті бесіди;
- дискусії за принципом “круглий стіл”;
- обговорення письмових рефератів студентів та їх оцінювання;
- з’ясування проблемних питань та розбір конкретних ситуацій;
- в режимі “мозкова атака” або у формі “потоків ідей”.

Позааудиторна робота з дисципліни “Деонтологія” має характер пошуково-аналітичної і наукової роботи. Завдання, які виникають у студентів у процесі самостійної роботи, сприяють мисленню, формуванню умінь і навичок. Завдання для самостійної роботи поглиблюють та закріплюють знання та уміння, які студенти отримують на лекціях та практичних заняттях. Доцільними при вивченні дисципліни “Деонтологія” є такі форми проведення самостійної роботи:

- пошук та огляд наукових джерел за заданою проблематикою;
- підготовка рефератів;
- формулювання понять;
- відповідальне виконання домашніх завдань;
- підготовка до семінарських занять і дискусій різних видів тощо.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Крім аудиторних занять, навчальні плани з дисципліни “Деонтологія” передбачають самостійну роботу студентів, яка має на меті формування пізнавальної активності студентів, засвоєння основних вмінь і навичок роботи з навчальним матеріалом, поглиблення та розширення вже здобутих знань, підвищення рівня організованості студентів.

Особливої уваги при самостійному опрацюванні зазначеної в навчально-тематичному плані тематики потребують розділи, за якими не читають лекцій.

У процесі самостійної роботи студенти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи в бібліотеці з каталогами;
- праці з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- конспектування літературних джерел;
- роботи з довідковою літературою;
- опрацювання статистичної інформації.

Кожен студент повинен вміти раціонально організувати свою навчальну діяльність. Важливим є вміння скласти план роботи, чітко визначити її послідовність. Необхідно, щоб план самостійного навчання був реальним і його виконання давало плідні наслідки у навчальному процесі.

Для успішної самостійної роботи значну частину часу студент присвячує роботі в бібліотеці. Треба розуміти сутність складання алфавітного й тематичного каталогів, вміти швидко знаходити в них необхідну літературу, знати особливості бібліографічного шифрування. Для результативної роботи з літературними джерелами студентові корисно скласти бібліографію, заповнюючи бібліографічні картки на необхідні для нього книги, брошури або статті. Для результативної роботи у провідних бібліотеках Києва студенту треба знати їх структуру, спеціалізацію окремих підрозділів, вміти користуватися різноманітними каталогами, правильно заповнювати бланки вимог на літературу тощо.

Відібрана для самостійного опрацювання література може бути різною і за обсягом наукових даних, і за характером викладу. Потрібно відібрати необхідний для опрацювання матеріал (глави, розділи, підрозділи тощо), а також визначити його важливість (що для детального вивчення, а що для ознайомлення). Процес читання має відбуватися повільно, вдумливо, до незрозумілих питань слід обов'язково повертатися, наводити додаткові довідки, щоб зрозуміти сутність думки автора. Значення незнайомих термінів треба одразу ж з'ясовувати за тлумачними словниками, енциклопедіями або спеціалізованими довідниками. У процесі роботи з літературою корисно робити виписки найважливіших думок, формулювань, окремих

висловів на окремих аркушах паперу із зазначенням автора, джерела, сторінок і абзаців. Для кращого засвоєння матеріалу, розвитку творчого мислення основний зміст прочитаного доцільно формулювати у вигляді тез. Конспект є стислим викладом основної сутності опрацьованого літературного матеріалу. Він має бути стислим, змістовним, записаним своїми словами і формулюваннями. Класичні визначення, оригінальні думки, вислови слід записувати до конспекту повністю, з посиланнями на автора, джерело і сторінку. У процесі конспектування важливо дотримуватися логічного зв'язку окремих складників тексту. У доцільно треба підкреслювати найважливіші теоретичні положення, визначення, висновки і робити помітки на полях. Систематичне конспектування опрацьованого матеріалу дисциплінує розум, відпрацьовує вміння формулювати свої думки в короткій змістовній формі, сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Для цілісного уявлення про навчальну дисципліну “Деонтологія” студентів необхідно користуватися довідковою літературою: енциклопедіями, енциклопедичними словниками, галузевими довідниками тощо.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I. Загальна деонтологія

Заняття 1. Конфіденційність при наданні психіатричної і консультативної допомоги. Етичні і правові аспекти конфіденційності (частина 1)

Питання для самостійного опрацювання

1. Особливості психіатричної допомоги.
2. Етичні норми конфіденційності і правила їх дотримання.
3. Основні моменти практики, які є загрозою конфіденційності чи послабляють “етичну пильність” консультанта (лікаря):
  - припинення контакту з ним;
  - розмови про пацієнтів у позаслужбовій обстановці;
  - організація роботи психіатричних установ;
  - організація медичного обслуговування клієнта;
  - ведення медичної документації.
4. Запити третіх сторін.

Заняття 2. Конфіденційність при наданні психіатричної і консультативної допомоги. Етичні і правові аспекти конфіденційності (частина 2)

Питання для самостійного опрацювання

1. Основні моменти практики, які є загрозою конфіденційності чи послабляють “етичну пильність” консультанта (лікаря):
  - виклад і наукові дослідження;
  - групова психотерапія;
  - спілкування з родичами пацієнта;
  - спілкування із законними представниками пацієнта;
  - спілкування з представниками засобів масової інформації.
2. Запити третіх сторін.
3. Ситуації, що дозволяють повідомляти третім особам інформацію про пацієнта без його згоди:
  - погроза самогубства;
  - погроза вбивства чи інших насильницьких актів;
  - поширення інфекційних захворювань.
4. Реальні можливості запобігання небезпечного поведіння пацієнта без розголошення лікарської таємниці.
5. Дотримання конфіденційності стосовно третіх осіб, що повідомляють інформацію про пацієнта.

Література [1–3; 7; 9; 12; 13; 32]

Заняття 3. Етика і право у психологічному консультуванні і медичній практиці

Питання для самостійного опрацювання

1. Законодавчі акти у світовій практиці, що регламентують дотримання етичних принципів.
2. Законодавчі акти України, що регламентують дотримання етичних принципів.
3. Конфіденційність і лікарська таємниця в діючому українському законодавстві.
4. Порушення лікарської таємниці і заходи запобігання цього.

Література [1; 2; 7; 9; 11; 14; 29]

Змістовий модуль II. Етика консультативного процесу

Заняття 4. Етика в конфліктних сферах клінічної психології (частина 1)

Питання для самостійного опрацювання

1. Конфлікти в системі “лікар (медпрацівник) – хворий”.
2. Поняття “ідеальний лікар” – “ідеальний хворий”.
3. Етика в психологічному дослідженні; етичні норми психологічного тестування (створення і використання психологічних тестів).
4. Етика в діагностичному процесі.

Література [1–3; 7; 9; 12; 15; 20]

Заняття 5. Етика в конфліктних сферах клінічної психології (частина 2)

Питання для самостійного опрацювання

1. Етика в консультуванні.
2. Етика в психотерапевтичному процесі – методологічні труднощі.
3. Взаємини в медичних та інших колективах. Ази конфліктології.
4. Елементарні знання щодо залагодження конфліктів.

Література [1; 2; 7; 9; 20; 21; 28]

Змістовий модуль III. Приватна деонтологія

Заняття 6. Спеціальні розділи деонтології (частина 1)

Питання для самостійного опрацювання

1. Захворювання, пов'язані з некомпетентними діями медичного персоналу – ятрогенії.
2. Вплив професійної діяльності на особистість консультанта.
3. Професійні деформації осіб, які працюють у тісному емоційному контакті з клієнтами при наданні професійної допомоги:
  - синдром професійного вигорання,
  - синдром хронічної втоми,
  - методи психологічного захисту.

Література [1; 5; 9; 14; 15; 21; 30]

Заняття 7. Спеціальні розділи деонтології (частина 2)

Питання для самостійного опрацювання

1. Деонтологічні особливості консультування тривожних хворих.
2. Деонтологічні особливості консультування при реакціях страху і фобіях.
3. Деонтологічні особливості консультування вороже налаштованих і агресивних хворих.
4. Деонтологічні особливості консультування “невмотивованих” клієнтів.
5. Деонтологічні особливості консультування клієнтів, які висувають завищені вимоги.

Література [3; 7; 9; 10; 12; 16; 17; 25]

Заняття 8. Спеціальні розділи деонтології (частина 3)

Питання для самостійного опрацювання

1. Деонтологічні особливості консультування плачучих хворих.
2. Деонтологічні особливості консультування клієнтів з депресіями і суїцидальними намірами.
3. Деонтологічні особливості консультування при переживанні втрати.
4. Деонтологічні особливості консультування осіб, які страждають алкоголізмом.
5. Деонтологічні особливості консультування жертв зґвалтування й осіб із сексуальними проблемами.

Література [3; 7; 9; 12; 16; 17; 19; 25]

Заняття 9. Спеціальні розділи деонтології (частина 4)

Питання для самостійного опрацювання

1. Деонтологічні особливості консультування асоціальних особистостей.
2. Деонтологічні особливості консультування осіб з психосоматичними розладами.
3. Деонтологічні особливості консультування осіб з переживанням провини.

4. Деонтологічні особливості консультування дітей і підлітків.
5. Деонтологічні особливості консультування бесіди з вмираючою людиною.

Література [2; 6; 8; 9; 18; 21; 24]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Особливості психіатричної допомоги.
2. Етичні норми конфіденційності і правила їх дотримання.
3. Основні моменти практики, які є загрозою конфіденційності чи послаблюють “етичну пильність” консультанта (лікаря).
4. Принципи та організація лікувально-профілактичної допомоги.
5. Поняття медичної етики та медичної деонтології.
6. Деонтологічні особливості консультування асоціальних особистостей.
7. Деонтологічні особливості консультування осіб із психосоматичними розладами.
8. Деонтологічні особливості консультування осіб з переживанням провини.
9. Деонтологічні особливості консультування дітей і підлітків.
10. Деонтологічні особливості консультування бесіди з вмираючою людиною.
11. Деонтологічні особливості консультування плачучих хворих.
12. Деонтологічні особливості консультування клієнтів з депресіями і суїцидальними намірами.
13. Деонтологічні особливості консультування при переживанні втрати.
14. Деонтологічні особливості консультування осіб, що страждають алкоголізмом.
15. Деонтологічні особливості консультування жертв згвалтування й осіб із сексуальними проблемами.
16. Ситуації, що дозволяють повідомляти третім особам інформацію про пацієнта без його згоди.
17. Реальні можливості запобігання небезпечного поведіння пацієнта без розголошення лікарської таємниці.
18. Дотримання конфіденційності стосовно третіх осіб, які повідомляють інформацію про пацієнта.
19. Державна політика у сфері охорони здоров'я.

20. Сутність поняття “здоров’я”.
21. Взаємозв’язок суспільного, групового й індивідуального рівня здоров’я.
22. Біологічна та соціальна категорія здоров’я.
23. Процес адаптації людини до навколишнього середовища.
24. Ознаки здоров’я і його кількісна оцінка.
25. “Третій стан” людини і його характеристика.
26. Вплив способу життя на здоров’я людини.
27. Вплив несприятливого навколишнього середовища на стан здоров’я.
28. Загальний рівень здоров’я населення України.
29. Шляхи вирішення проблеми збереження здоров’я населення України.
30. Законодавчі акти у світовій практиці, що регламентують дотримання етичних принципів.
31. Законодавчі акти України, що регламентують дотримання етичних принципів.
32. Конфіденційність і лікарська таємниця в діючому українському законодавстві.
33. Порушення лікарської таємниці і заходи для їхнього запобігання.
34. Охарактеризуйте фактори здоров’я людини.
35. Опишіть фактори впливу на тривалість життя людини.
36. Сутність поняття “адаптація”, її прояви і залежність від резервів організму людини.
37. Охарактеризуйте адаптаційний потенціал людини.
38. Поясніть зміст поняття “психічне здоров’я” людини.
39. Поясніть сутність індивідуального підходу до здоров’я та формування здорового способу життя.
40. Охарактеризуйте причини смертності населення в Україні і стан здоров’я населення.
41. Охарактеризуйте категорії “здоров’я, хвороба, третій стан”, взаємозв’язок між ними.
42. Охарактеризуйте людину як систему, як ви розумієте цілісність людини?
43. Назвіть фактори ризику виникнення захворювань.
44. Опишіть значення природного і соціального в житті людини.
45. Назвіть фактори зміцнення здоров’я людини.

46. Чому сильні емоції та стреси є факторами ризику розвитку захворювань?
47. Охарактеризуйте психологію стресу і його наслідки.
48. Шляхи формування наркотичної звички та наркотичної залежності.
49. Фактори та мотивація підліткової наркоманії.
50. “Хвороби цивілізації”, їх чинники.
51. Спосіб життя людини і сучасні хвороби. Поняття про фактори ризику, їх класифікація.
52. Причини розповсюдження хвороб цивілізації.
53. Методи профілактики та зміцнення здоров'я людини.
54. Фізичний розвиток як один із критеріїв оцінки здоров'я населення.
55. Методика вивчення, основні показники фізичного розвитку індивіда.
56. Медико-соціальна експертиза втрати працездатності (тимчасової та стійкої): мета, її види.
57. Конфлікти в системі “лікар (медпрацівник) – хворий”.
58. Поняття: “ідеальний лікар” – “ідеальний хворий”.
59. Етика в психологічному дослідженні; етичні норми психологічного тестування (створення і використання психологічних тестів).
60. Етика в діагностичному процесі.
61. Етика в консультуванні.
62. Етика в психотерапевтичному процесі – методологічні труднощі.
63. Взаємини в медичних та інших колективах. Ази конфліктології.
64. Елементарні знання із улагодження конфліктів.
65. Захворювання, пов'язані з некомпетентними діями медичного персоналу – ятрогенії.
66. Вплив професійної діяльності на особистість консультанта.
67. Професійні деформації осіб, які працюють у тісному емоційному контакті з клієнтами при наданні професійної допомоги.
68. Деонтологічні особливості консультування тривожних хворих.
69. Деонтологічні особливості консультування при реакціях страху і фобіях.
70. Деонтологічні особливості консультування вороже налаштованих і агресивних хворих.

71. Деонтологічні особливості консультування “невмотивованих” клієнтів.
72. Деонтологічні особливості консультування клієнтів, що висувують завищені вимоги.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Варіант 1

1. Психологія особистості медичного працівника проявляється:

- а) у сфері взаємовідносин;
- б) у ставленні до праці і до себе;
- в) у сфері професійних знань і емоцій;
- г) усьому зазначеному.

2. Медична етика:

- а) сукупність норм поведінки медичного працівника;
- б) сукупність норм поведінки і моралі медичного працівника;
- в) наука про професійну поведінку медичного працівника;
- г) усе зазначене.

3. Медична деонтологія:

- а) сукупність норм поведінки медичного працівника;
- б) сукупність норм поведінки і моралі медичного працівника;
- в) наука про професійну поведінку медичного працівника;
- г) усе зазначене.

4. Визначте когнітивні процеси в структурі професійної діяльності медичного працівника:

- а) сприйняття, увага;
- б) уява;
- в) пам'ять, мислення;
- г) усе зазначене.

5. Визначте компоненти професійного спілкування в медичній діяльності:

- а) комунікативні процеси, комунікативні здібності, комунікативні явища;
- б) комунікативні здібності, комунікативні явища;
- в) комунікативні процеси, комунікативні здібності;
- г) комунікативні процеси.

Варіант 2

6. Найчастіші форми спілкування медичного працівника в процесі медичної діяльності:

- а) наради;
- б) переговори;
- в) взаємодія з пацієнтом;
- г) бесіди з керівником.

7. Визначте психологічні вимоги до емоційно-вольової сфери медичного працівника:

- а) самовладання;
- б) емоційна стійкість, стриманість;
- в) усе зазначене;
- г) медична діяльність не висуває особливих вимог до емоційно-вольової сфери медичного працівника.

8. Назвіть найбільш повне визначення професіограми:

- а) перелік умов трудової діяльності;
- б) перелік умов і характеристик трудової діяльності;
- в) спеціальна карта, яка містить розгорнутий перелік умов і характеристик трудової діяльності ;
- г) перелік професійно-важливих якостей працівника.

9. Назвіть найбільш повне визначення психограми:

- а) частина професіограми;
- б) перелік вимог до психіки працівника;
- в) перелік вимог до необхідних здібностей до професії;
- г) перелік вимог до психіки працівника та необхідних здібностей до професії.

10. Основне психологічне завдання професійного відбору:

- а) вивчення професійної спрямованості особистості;
- б) виявлення мотивації вибору, переважаючого інтересу;
- в) виявлення комунікативних та організаційних здібностей;
- г) усе зазначене.

Варіант 3

11. Назвіть соціально-психологічні фактори, які впливають на медичну діяльність і особистість медичного працівника:

- а) рівень заробітної платні;
- б) соціально-психологічний клімат колективу, стиль керівництва;

- в) вік;
- г) стаж роботи.

12. Назвіть соціально-економічні фактори, які впливають на медичну діяльність і особистість медичного працівника:

- а) рівень заробітної платні;
- б) соціально-психологічний клімат колективу;
- в) вік;
- г) стаж роботи.

13. Назвіть індивідуально-психологічні фактори, які впливають на медичну діяльність і особистість медичного працівника:

- а) рівень заробітної платні;
- б) соціально-психологічний клімат колективу, стиль керівництва;
- в) локус контролю, нейротизм, тривожність;
- г) стаж роботи.

14. Назвіть демографічні фактори, які впливають на медичну діяльність і особистість медичного працівника:

- а) рівень заробітної платні;
- б) соціально-психологічний клімат колективу;
- в) стаж роботи;
- г) вік, стать, рівень освіти.

15. Назвіть професійні чинники медичної діяльності, які впливають на особистість медичного працівника:

- а) профіль діяльності;
- б) стаж роботи;
- в) глибина інтерперсонального спілкування;
- г) усе зазначене.

Варіант 4

16. Психологічні зміни особистості внаслідок професійної діяльності виникають у вигляді:

- а) втоми;
- б) перевтоми;
- в) монотонії;
- г) професійної деформації, “професійного вигорання”.

17. Професійна деформація виникає:

- а) як перебудова особистісного профілю працівника під впливом тривалої праці за певним фахом;

- б) як наслідок гострого професійного стресу;
- в) як наслідок хронічного професійного стресу;
- г) даними пунктів а), б), в).

18. Стигматизація лікаря, психолога виникає:

- а) внаслідок тривалої праці за певним фахом;
- б) як наслідок гострого професійного стресу;
- в) як наслідок хронічного професійного стресу;
- г) даними пунктів а), б), в).

19. “Професійне вигорання” виникає:

- а) як наслідок тривалої праці за певним фахом;
- б) як наслідок гострого професійного стресу;
- в) як наслідок хронічного професійного стресу;
- г) даними пунктів а), б), в).

20. Професійна деформація охоплює:

- а) мотиваційну сферу;
- б) когнітивну сферу;
- в) емоційно-вольову, комунікативну сфери;
- г) усе зазначене.

Варіант 5

21. “Професійне вигорання” охоплює:

- а) мотиваційну сферу;
- б) когнітивну сферу;
- в) емоційно-вольову, комунікативну сфери;
- г) усе зазначене.

22. Відмінності “професійного вигорання” від професійної деформації:

- а) перенесення “професійного Я в позапрофесійну сферу”;
- б) перенесення позапрофесійного Я в професійну сферу;
- в) усе зазначене;
- г) відмінностей не існує.

23. Симптоми “професійного вигорання” за К. Масlach і С. Джексон:

- а) емоційний дефіцит, емоційне виснаження, редукція професійних досягнень;
- б) напруження, резистенції, виснаження;
- в) усе зазначене;
- г) симптоми не перераховані.

24. Симптоми “професійного вигорання” за В. В. Бойко:

- а) емоційний дефіцит, емоційне виснаження, редукція професійних досягнень;
- б) напруження, резистенції, виснаження;
- в) усе зазначене;
- г) симптоми не перераховані.

25. Синдром “професійного вигорання” за В. В. Бойко містить:

- а) 3 симптоми;
- б) 6 симптомів;
- в) 9 симптомів;
- г) 12 симптомів.

Варіант 6

26. Синдром “професійного вигорання” охоплює:

- а) психічну сферу;
- б) соматичну сферу;
- в) психосоматичну сферу;
- г) не стосується здоров'я працівника.

27. Вкажіть найбільш доцільний стиль керівництва медичними закладами, що протидіє “вигоранню”:

- а) гнучкий;
- б) демократичний;
- в) ліберальний;
- г) авторитарний;
- д) диктаторський.

28. Методи психологічної роботи з персоналом медичних установ:

- а) групи супервізії;
- б) групи зустрічей;
- в) Т-групи, балінтівські групи;
- г) усе зазначене.

29. Зазначте, які фактори мотивації до праці стають на перешкоді професійних деформацій та “професійного вигорання”:

- а) усе зазначене в пунктах в) -г);
- б) оцінка праці колективом, керівництвом;
- в) зворотний зв'язок — бачити результати своєї праці;
- г) підвищення кваліфікації, свобода прийняття рішень.

30. Назвіть методи саморегуляції психічних станів та розвитку особистості як способи профілактики синдрому “професійного вигорання”:

- а) нервово-м’язова релаксація;
- б) аутогенне тренування;
- в) вибіркоче реагування;
- г) усе зазначене.

31. Назвіть перелік неспецифічних методів боротьби з “професійним вигоранням”:

- а) режим праці та відпочинку, чергування видів трудової діяльності, оптимальний мікроклімат, освітлення;
- б) навички саморегуляції і управління функціональними станами;
- в) Т-групи, балінтівські групи, групи зустрічей;
- г) усе зазначене.

32. Завдання психогієни на виробництві:

- а) зменшити навантаження на психіку працівника;
- б) оптимізувати стосунки в мікрогрупах;
- в) сприяти особистій психогієні;
- г) усе зазначене.

КЛЮЧ ДО ТЕСТІВ

Варіант 1

- 1. г)
- 2. б)
- 3. в)
- 4. г)
- 5. а)

Варіант 2

- 6. в)
- 7. в)
- 8. в)
- 9. г)
- 10. г)

Варіант 3

11. б)

12. а)

13. в)

14. г)

15. г)

Варіант 4

16. г)

17. а)

18. а)

19. в)

20. г)

Варіант 5

21. г)

22. б)

23. а)

24. б)

25. г)

Варіант 6

26. в)

27. а)

28. г)

29. а)

30. г)

31. а)

32. г)

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Бердяев Н.* О назначении человека. — М., 1993.
2. *Вековичиніна С., Кулініченко В., Коваленко Н.* Сучасна медична етика: від Гіппократа до біоетики // Український медичний часопис. — 2003. — № 5, 9-10. — С. 93–96.
3. *Возіанов О., Москаленко В., Саєнко В., Баран Є.* Проблеми трансплантології в Україні // Трансплантологія. — 2000. — Т. 1. — № 1. — С. 7–10.

4. *Гейзінга Й.* Homo Ludens. — К., 1994.
5. *Гіденс Е.* Соціологія. — К., 1999.
6. *Голікова А.* Життя з “небезпечними знаннями” // Дзеркало тижня. — 2002. — № 31 (406).
7. *Грандо А.* Врачебная этика и медицинская деонтология. — К., 1988.
8. *Губа Г., Борова О.* Юридичні аспекти органного донорства // Трансплантологія. — 2000. — Т. 1. — № 1. — С. 17–19.
9. *Гусейнов А., Апресян Р.* Этика. — М., 1998.
10. *Денисов В., Серняк П., Захаров П., Олещенко М., Губа Г.* Досвід 400 трансплантацій нирок // Трансплантологія. — 2000. — Т. 1. — № 1. — С. 131–133.
11. *Іоан Павло II.* Енцикліка Evangelium vitae. — Ватикан.
12. *Ивашкевич Г.* Преступление без наказания. Биологические и морально-этические проблемы пересадки органов и тканей. — Л., 1995.

Додаткова

13. *Кисельов М.* Біологічна етика в системі практичної філософії // www.uct.kiev.ua/~sofi
14. *Кисельов М.* Філософські та світоглядні аспекти біологічної етики // www.uct.kiev.ua/~sofi
15. *Котельников В.* От Гиппократа до наших дней. — М., 1987.
16. *Кулініченко В.* Філософсько-світоглядні засади біоетики // Практична філософія. — 2001. — № 3. — С. 37–43.
17. *Моуди Р.* Жизнь до жизни. Жизнь после жизни. — К., 1994.
18. *Петрик О.* Біоетика — “вездечка” для науки чи детектор брехні // Дзеркало тижня. — 2002. — № 41 (416).
19. *Святе Письмо* Старого і Нового Завіту. — United Bible Societies, 1991.
20. *Судо Ж.* Вызов биоэтики сегодня // www.private.peterlink.ru/dovgan/bioaeth.htm
21. *Судо Ж.* История биоэтики, дискуссии, этическая ориентация // www.ken.ru/tat.ru/religion/catholic
22. *Судо Ж.* От оплодотворения in-vitro до клонирования // www.ken.ru/tat.ru/religion/catholic
23. *Судо Ж.* Эвтаназия // www.ken.ru/tat.ru/religion/catholic

24. *Філарет* (Патріарх Київський і Всієї Руси-України). Вступне слово // Трансплантологія. — 2000. — Т. 1. — № 1. — С. 3.
25. *Фролов И.* О человеке разумном и гуманном // Наука и жизнь. — 1983. — № 4. — С. 60–66.
26. *Фромм Э.* Душа человека. — М., 1992.
27. *Фромм Э.* Иметь или быть. — М., 1990.
28. *Хамитов Н.* Философия человека: от метафизики к метаантропологии. — К; М., 2002.
29. *Чешко В.* Генетика, біоетика, політика: коеволуція культурно-психологічних парадигм сучасної цивілізації // Практична філософія. — 2001. — № 3. — С. 44–71.
30. *Швейцер А.* Благоговение перед жизнью. — М., 1962.
31. *Шептицький А.* Твори (морально-пасторальні). — Л., 1993.
32. *Юнг К.* Воспоминания, сновидения, размышления. — К, 1994.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Загальні положення	4
Організація та форми самостійної роботи студентів	6
Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів.....	8
Завдання для самостійної роботи	10
Питання для самоконтролю	14
Тестові завдання	17
Ключ до тестів	22
Список літератури	23

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. М. Толкачова*
Комп'ютерне верстання *О. А. Залужна*

Зам. № ВКЦ-3905

Підп. до друку 18.06.09. Формат 60x84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк. арк. 1,51. Обл.-вид. арк. 1,35. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*